

PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE NA SLOVENSKU SO ZAMERANÍM NA MALÉ A STREDNÉ PODNIKY

Business environment in the Slovak Republic with the focus on small and medium-sized business

Boris Mucha¹, Tomáš Peráček², Eubomíra Strážovská³

¹ Bratislavský samosprávny kraj, Odbor implementácie operačných programov,
Sabinovská ulica č. 16, 820 05 Bratislava
Email: boris.mucha@gmail.com

² Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta managementu,
Ulica Odbojárov č. 10, 820 05 Bratislava
Email: tomas.peracek@fm.uniba.sk

³ Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta managementu,
Ulica Odbojárov č. 10, 820 05 Bratislava
Email: lubomira.strazovska@fm.uniba.sk

Abstrakt: Kvalitné podnikateľské prostredie vytvárajúce podmienky pre dlhodobu udržateľné dosahovanie ekonomického rastu je základným predpokladom rozvoja podnikania a zvyšovania konkurencieschopnosti Slovenskej republiky v medzinárodnom meradle. Malé a stredné podnikanie predstavujú nezastupiteľnú časť hospodárstva SR, a to predovšetkým v oblasti tvorby pracovných miest a v regionálnom rozvoji. Podnikateľské prostredie vo svojom najširšom ponímaní odráža kvalitu hospodárskych podmienok a predpokladov pre ekonomickú činnosť týchto podnikateľských subjektov. V uplynulých rokoch sa však aj na Slovensku prejavil pokles kvality podnikateľského prostredia, čo bolo zachytené napríklad v hodnotení Svetovej banky či Svetového ekonomického fóra. Z výskumov vyplýva, že najproblematickejšia je najmä nejednoznačná a často sa meniacia legislatíva, neprímerané byrokratické zaťaženie podnikateľov, vysoké daňové a odvodové zaťaženie, zlá vymožiteľnosť práva a pod. Cieľom autorov príspevku je zhodnotiť aktuálny stav a kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku so zameraním na malé a stredné podniky, ale zároveň kriticky poukázať na problémy, ktoré svojimi dopadmi negatívne ovplyvňujú toto odvetvie národného hospodárstva.

Abstract: The quality business environment creating conditions for long-term sustainable reaching of economic growth is the basic condition for the development of business and advancement of competitiveness of the Slovak Republic internationally. Small and medium-sized business presents the unsubstitutable part of the Slovak economy, mainly in the area of job creation and the regional development. Business environment, in its widest understanding, reflects the quality of economic conditions and preconditions for the economic performance of these business subjects. However, in recent years, the quality decline has been observed in the Slovak Republic, what was expressed for example in the evaluation by World Bank or World Economic Forum. It results from research that the ambiguous, often changing legislation, inadequate bureaucratic burden, high tax burden, bad enforceability of law are the most problematic issues. The aim of this paper is to review of the actual state and quality of business environment in Slovakia with the

focus on small and medium-size business, but at the same time also critically mention problems that negatively influence by its impacts this part of the national economy.

Klíčová slova: konkurencieschopnosť, malé a stredné podniky, podnikanie, podnikateľské prostredie

Keywords: business, business environment, competitiveness, small and medium-size business.

JEL classification: L29, M16

Úvod

Význam podnikania v každej trhovej ekonomike spočíva najmä v rozvoji ekonomiky a tvorbe pracovných miest. Pojem podnikateľské prostredie je pojem známy a často používaný, napriek tomu jeho definovanie nie je jednoduché ani jednoznačné, a to najmä vzhľadom na veľký počet subjektov, ktoré sa podieľajú na jeho utváraní. Vo všeobecnosti ale možno konštatovať, že podnikateľské prostredie odzrkadľuje kvalitu hospodárskych podmienok a predpokladov pre ekonomickú činnosť podnikateľov. (NOVÁČKOVÁ, MILOŠOVIČOVÁ, 2011)

Nejde pritom o výraz výlučne ekonomického charakteru, nakoľko zahŕňa celú škálu rôznych faktorov. Preto si vyžaduje pozornosť mnohých subjektov verejnej správy, sociálnych partnerov, mimovládnych organizácií, akademickej obce, ale aj medzinárodných organizácií či Európskej únie. (MILOŠOVIČOVÁ, NOVÁČKOVÁ, 2014)

Vznik a rozvoj podnikateľského prostredia na území Slovenskej republiky (SR) nebol ani v modernej histórii jednoliaty. Zlomovým momentom bol November 1989, ktorý znamenal začiatok rešpektovania princípov trhovej ekonomiky. Zmena v podmienkach podnikania sa prejavila masívnym vznikom podnikateľských subjektov. V rokoch 1990 až 1991 vzniklo cca 400 tisíc nových malých a stredných podnikov, ktorých zakladateľmi boli súčasní alebo aj bývalí zamestnanci štátnych podnikov.

Na rozvoj mnohých novovzniknutých podnikov mal zásadný vplyv nový daňový zákon (zákon č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov), ktorý spôsobil zánik cca 100 tisíc novozaložených podnikov. V ďalšom období bol počet malých a stredných podnikov ustálený (v počte cca 300 tisíc), len s malým medziročným nárastom. (STOLIČNÁ, 2012) Ďalšími významnými momentmi pre podnikateľské prostredie boli aj vstup SR do EÚ a prijatie meny Euro.

1 Charakteristika podnikateľského prostredia a jeho parametre

Pri vymedzení pojmu podnikateľské prostredie je vhodné vychádzať z definícií ekonomických teoretikov. Jedným z názorov je, že podnikateľským prostredím je všetko, čo obklopuje podnik, t. j. hospodárske, politické, právne, technické, etické, kultúrne a iné podmienky, v ktorých podnikateľský proces prebieha. (JURÍČKOVÁ, 2006). Obdobne podnikateľské prostredie chápe aj Helena Strážovská a kol., ktorí ho charakterizujú ako okolie obklopujúce podnikateľský subjekt a ovplyvňujúce jeho podnikateľskú aktivitu. Ďalej zdôrazňujú jeho úzku spätosť s konkurenčným prostredím, ale aj riadiacimi inštitúciami, ktoré vydávajú právne normy a určujú nimi pravidlá a podmienky podnikateľskej činnosti. (STRÁŽOVSKÁ a kol., 2008)

Okolím podniku je potrebné chápať nielen národné (tzv. priame), ale aj svetové (tzv. nepriame) okolie podniku, pretože oba súčasne vplyvajú na proces formovania podnikov, ako aj na realizáciu ich podnikateľských aktivít.

Je nepochybné, že kvalitné podnikateľské prostredie je do veľkej miery závislé od výkonnosti podnikateľského sektora. O kvalite podnikateľského prostredia môžeme hovoriť vtedy, ak sú vytvorené podmienky pre vlastnú iniciatívu a slobodné podnikanie. Zovšeobecnene je teda možné povedať, že podnikateľské prostredie zlepšujú všetky opatrenia rozširujúce slobodu podnikania, a naopak, zhoršujú zásahy a obmedzenia do tejto slobody. Základnými parametrami, ktoré determinujú podnikateľské prostredie, sú:

- súkromné vlastníctvo a jeho zákonná ochrana,
- právo vlastníka vec držať, nakladať s ňou a brať z nej úžitky,
- garancia a ochrana slobody podnikania,
- účinná a efektívna vymožitelnosť práva.

Z uvedeného dôvodu je podnikateľské prostredie spolu s makroekonomickou stabilitou, dostupnou infraštruktúrou a ľudským kapitálom jedným zo štyroch faktorov, ktoré ovplyvňujú konkurencieschopnosť. A práve prostredníctvom nej vnímame atraktivitu každej krajiny z pohľadu zahraničných investorov. Ako vyplýva zo správy o konkurencieschopnosti ekonomiky, najväčšími konkurenčnými výhodami našej ekonomiky sú najmä:

- otvorenosť SR vo vzťahu k vlastníctvu podnikov zahraničnými subjektmi,
- otvorenosť SR zahraničnému kapitálu,
- dobrá bezpečnostná situácia,
- primeraná infraštruktúra,
- zdravý bankový sektor a relatívne stabilné úrokové sadzby,
- dobrý pomer medzi produktivitou a cenou práce atď.

Na druhej strane, najväčšou konkurenčnou nevýhodou našej ekonomiky je vysoká miera klientelizmu a korupcie, čo potvrdzujú aj závery Svetového ekonomického fóra. Jej napredovaniu bránia ďalej: nízka vymožitelnosť práva, netransparentné verejné obstarávania či slabá efektivita pri vynakladaní verejných financií.

Stavu a vývoju podnikateľského prostredia sa venuje viacero domácich aj zahraničných výskumov a štúdií. Najväčšou svetovou štúdiou zameranou na podnikateľské prostredie a jeho kvalitu je Globálny monitor podnikania (ďalej len „GEM“), ktorý sa realizuje od roku 1999. Jedinečnosť tohto výskumu spočíva v skúmaní správania jednotlivcov a ich postojoch pri začínaní a riadení podnikania. SR sa do tohto výskumu zapojila po prvýkrát v roku 2011. Národným koordinátorom projektu je Fakulta managementu Univerzity Komenského v Bratislave, ktorá úzko spolupracuje s hlavným partnerom Slovak Business Agency (ďalej len „SBA“).

Z posledných výsledkov tohto výskumu vyplýva, že podnikateľská aktivita našich „zabehtných“ podnikateľov za monitorovaný rok 2015 výrazne poklesla a **priblížila sa k historickému minimu**, ktoré bolo zaznamenané v roku 2013. Z tohto zistenia vyplýva najmä to, že došlo k úbytku tých podnikateľov, ktorí mali byť v štádiu rastu a podieľať sa na tvorbe ekonomiky. Napriek tomu SR stále vykazuje v benchmarkovom hodnotení nadpriemernú podnikateľskú aktivitu. Ak ale nebudú kľúčové podmienky v podnikateľskom prostredí vyhovujúce, je len otázkou času, kedy poklesne podnikateľská aktivita a s ňou aj ekonomický rast a tvorba nových pracovných miest. (PILKOVÁ a kol., 2015)

Naopak, vnímanie príležitostí na podnikanie (tzv. potenciál podnikania), ako ďalšia z kľúčových charakteristík podnikateľského prostredia, zaznamenalo pozitívny rast. Zvýšil sa podiel tých, ktorí vo svojom okolí vidia možnosti na sebarealizácie a dosiahnutie úspechov v podnikaní. To pravdepodobne súvisí aj so sebavedomím, ktoré Slovákom nechýba. Za posledných päť rokov klesol strach zo zlyhania v podnikaní na hodnotu 41,4 % a stúpila dôvera vo vlastné schopnosti. Väčšina opýtaných Slovákov verí, že má dostatočné schopnosti pre začatie podnikania, zatiaľ čo v Európe sa takto hodnotí priemerne len 43,1 % Európanov.

V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi zostali nezmenené spoločenské postoje k podnikaniu. Výskum GEM potvrdil, že vnímanie podnikateľského prostredia závisí od povahy podnikateľa a jeho schopnosti prispôbiť sa mu. Podnikanie ako kariérnu voľbu pozitívne vníma 50,8 % nášho obyvateľstva; na rast podnikateľských aktivít však záporne vplyva pomerne nízke vnímanie spoločenského postavenia podnikateľov.

Začínajúci podnikatelia: ženy, mladí a seniori

V krátkosti možno zhrnúť aj ďalšie závery, ktoré GEM priniesol. Podiel začínajúcich podnikateľiek zostáva v dlhodobom meradle relatívne stabilný, na priemernej úrovni cca 33 %, čo je pod európskym priemerom. Mladí začínajúci podnikatelia (18 – 24 rokov) sú na Slovensku jedinou kategóriou, ktorej hodnoty prevyšujú európske priemery. Po prudkom medziročnom poklese v monitorovanom období 2015 o 6 % klesla SR z prvého miesta v tomto rebríčku na miesto štvrté. Najhoršie hodnoty dosahuje kategória našich seniorov, či už začínajúcich alebo existujúcich, ktorí sa opäť umiestnili v druhej polovici rebríčka.

2 Kvalita podnikateľského prostredia a jej hodnotenie (meranie)

Podnikateľské prostredie a jeho kvalitu je možné definovať ako konkrétnu skupinu faktorov, ktoré sú podnikateľmi vnímané ako dôležité, ktoré sú merateľné a porovnateľné, a to nielen v regionálnom, ale aj v celosvetovom meradle.

Index podnikateľského prostredia predstavuje výsledok pravidelného monitorovania a hodnotenia kvality podnikateľského prostredia. V podmienkach SR ho realizuje Podnikateľská aliancia Slovenska (ďalej len „PAS“). Z hľadiska metodiky patrí tento index k najobjektívnejším ukazovateľom kvality podnikateľského prostredia. Obsahuje tri kategórie, ktoré majú spolu 33 položiek:

1. kategória sleduje najmä vývoj legislatívneho a regulačného prostredia (12 položiek),
2. kategória sumarizuje vplyvy ostatných vonkajších makroekonomických faktorov vplyvajúcich na podniky, napr. sledovanie cenovej stability pohybov menového kurzu, fiškálnej politiky, či úroveň infraštruktúry (11 položiek),
3. kategória zohľadňuje príspevok samotných podnikateľov vo vývoji podnikateľského prostredia (10 položiek).

Každá z týchto položiek má v rámci indexu podnikateľského prostredia vlastnú váhu, t. j. index reprezentuje vážený aritmetický priemer zmien jednotlivých položiek. (PAS, 2013)

Vývoj podnikateľského prostredia na Slovensku bol v prvom kvartáli 2016 opäť hodnotený podnikateľmi negatívne. Aktuálna hodnota indexu podnikateľského prostredia bola stanovená na úrovni 55,2 percentuálneho bodu, čo oproti predchádzajúcemu kvartálu predstavuje pokles o 1,48 percenta. Dôvodiť možno predovšetkým pretrvávajúcimi problémami v oblasti súdnictva, byrokraciou, ale aj medializovanými kauzami. Pozitívne hodnotili podnikatelia prístup k finančným zdrojom, ktorý rástol najviac od vypuknutia krízy v roku 2008, najmä

z dôvodu nízkych úrokových sadzieb. Druhý najväčší rast dosiahlo hodnotenie vzťahu k životnému prostrediu a podnikatelia kladne hodnotili aj investičný a technologický rozvoj, úroveň infraštruktúry, napĺňanie zámerov a vízie podniku či nízku infláciu.

Svoj index skúmania podnikateľského prostredia (Ease of doing Business Index) si vytvorila aj Svetová banka. Jej výskum potvrdil, že efekt zlepšenia indikátorov sledovaných v tomto indexe má priamy pozitívny vplyv na ekonomický rast danej krajiny. Z hľadiska metodológie je index zostavený na poklade empirického skúmania ideálneho stavu regulácie. Aktuálne hodnotenia jednotlivých ukazovateľov sú založené na skúmaní legislatívy a iných regulačných opatrení zo strany štátu. Tento index sa vo všeobecnosti skladá až z desiatich „sub-indexov“ ktoré tvoria: začatie podnikania, stavebné povolenie, zapojenie do elektrickej siete, registrácia nehnuteľností, prístup k úverom, ochrana investorov, dane, cezhraničný obchod, vynútiteľnosť zmlúv a kontraktov a insolvenca.

V skúmaní obdobných údajov nezaostáva ani svetové ekonomické fórum, ktoré každoročne vydáva Správu o globálnej konkurencieschopnosti (Global Competitiveness Report, GCI) založenej na indexe globálnej konkurencieschopnosti. Tento dokument posudzuje najmä schopnosť jednotlivých krajín poskytnúť svojmu obyvateľstvu čo najvyššiu životnú úroveň pri efektívnom využití dostupných zdrojov. Aj tento index je tvorený tromi sub - indexami, z ktorých každý pozostáva z viacerých pilierov:

1. **Základné predpoklady** zahŕňajúce inštitúcie, infraštruktúru, makroekonomické prostredie, zdravotníctvo a základné vzdelanie,
2. **Zvyšovanie efektivity** pozostávajúce z vyššieho vzdelania, efektivity trhu, efektivity pracovného trhu, rozvoja finančného trhu, technologickej pripravenosti a veľkosti trhu,
3. **Inovácie a sofistikácia** tvorené sofistikáciou obchodu a subjektov a inováciami.

3 Malé a stredné podniky (MSP)

Otázke malého a stredného podnikania sa ekonomická teória začala v zvýšenej miere venovať po skončení druhej svetovej vojny, a to v súvislosti s hospodárskym vzkriesením vojnou zničených krajín. Základným predpokladom bola nová legislatíva uľahčujúca podnikanie, charakteristická najmä pre Nemecko a Japonsko. V 70. rokoch 20. storočia sa rozvoj malých a stredných podnikov spájal vo svete okrem iného aj s rastom nezamestnanosti, ktorá sa pohybovala v priemere okolo 5 až 6 %. Počas tzv. „ropnej krízy“ sa nezamestnanosť rýchlo zvyšovala a dosiahla úroveň viac ako 10 %. V 80. rokoch 20. storočia sa MSP dostávajú opäť do popredia politického a spoločenského záujmu; vytvárajú sa rôzne programy zamerané na vytváranie pracovných príležitostí cestou priamej i nepriamej podpory rozvoja malého a stredného podnikania.

Za prelomový moment, znamenajúci uznanie malých a stredných podnikov ako osobitnej kategórie podnikov, je považovaná Boltovská konferencia v roku 1971, ktorej závery položili základy teoretických postupov skúmania MSP.

Ako vyplýva z ustanovenia § 5 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov „**podnik**“ je súbor hmotných, ako aj osobných a nehmotných zložiek podnikania, medzi ktoré môžeme zaradiť napr.:

- a) **hmotné zložky** – budovy, stroje, zariadenia, zásoby, dopravné prostriedky, t. j. tie, ktoré tvoria materiálnu stránku podniku,

- b) **osobné zložky** – riadiaci a ostatní zamestnanci podniku, ktorí sú určujúci pre efektívny chod podniku,
- c) **nehmotné zložky** – obchodné meno, know-how, ochranná známka, obchodné tajomstvo, dobrá povest' (*goodwill*) a podobne.

K podniku patria veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzkovanie podniku alebo vzhľadom na svoju povahu majú tomuto účelu slúžiť. Rozdielny názor na definíciu podniku má Európska komisia (podľa jej odporúčania z roku 2003), ktorá podnikom rozumie každý subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho právnu formu. (TRELOVÁ, 2014)

Pre vymedzenie malého a stredného podniku je ďalej potrebné vychádzať zo zákona č. 100/1995 Z. z. o štátnej podpore malého a stredného podnikania v znení neskorších predpisov, ktorého účelom je právna úprava štátnej podpory malého a stredného podnikania, rozvoj a stabilizáciu tejto kategórie podnikania v štruktúre národného hospodárstva. Ako vyplýva z ustanovenia § 2 tohto zákona:

- malým podnikateľom sa rozumie fyzická osoba, ktorá podniká a má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, alebo právnická osoba, ktorá podniká a má sídlo na území Slovenskej republiky, ak zamestnávajú najviac 24 zamestnancov,
- stredným podnikateľom sa rozumie fyzická osoba, ktorá podniká a má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, alebo právnická osoba, ktorá podniká a má sídlo na území Slovenskej republiky, ak zamestnávajú najviac 500 zamestnancov.

Malé a stredné podniky sa podľa orientácie na cieľ rozdeľujú na dve základné skupiny, a to:

1. **MSP orientované na zisk** – MSP zamerané na dosiahnutie čo najväčšieho zisku v čo najkratšej dobe (rovnako ako veľké podniky),
2. **MSP orientované primárne na trh a až sekundárne na ziskovosť** – MSP v prvom rade zamerané na dosiahnutie určitého podielu na trhu, a tým zabezpečenie dlhodobého rastu. Tento cieľ podniku je možné považovať za hodnotnejší.

Podľa údajov Štatistického úradu SR bol v roku 2015 vytvorený hrubý domáci produkt v stálych cenách v objeme 75 792 mil. Eur, čo predstavuje nárast v porovnaní s rokom 2014 (73 162 mil. Eur) o 3,6 %. Podiel malých a stredných podnikov na celkovom objeme tržieb v roku 2014 predstavoval od 31,8 % v priemysle do 87,7 % vo vybraných trhových službách. Výrazný podiel majú malé a stredné podniky v stavebnej produkcii (cca 80 %) či odvetví obchodu (cca 75 - 80 %). (ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR, 2015)

Vo vzťahu k medziročnému porovnaniu možno povedať, že došlo k poklesu stavebnej produkcie malých a stredných podnikov. Najvýraznejšie zvýšenie bolo zaznamenané vo vybraných trhových službách, následne v priemysle, v doprave a v obchode.

Do kategórie tzv. ostatných služieb patria odvetvia, ktoré neboli zaradené do predchádzajúcich už spomínaných skupín. Ostatné služby predstavujú cca 20 % štruktúry podnikateľského sektora na Slovensku. Z hľadiska zamestnanosti majú najdôležitejšie postavenie v tomto odvetví komerčné banky, poisťovne, telekomunikačné spoločnosti, Všeobecná zdravotná poisťovňa, nemocnice a pod. Rozloženie ostatných služieb je v jednotlivých krajoch relatívne rovnomerné; najväčší podiel má ale Bratislavský kraj, v ktorom sídlia centrály bánk, poisťovní, telekomunikačných spoločností a pod.

Aktuálny stav podnikateľskej situácie v službách odzrkadľujú aj viaceré indikátory, napr. indikátor dôvery v službách, dopyt po službách, zamestnanosť v službách či kapacity v službách. Indikátory sú sledované zväčša na mesačnej alebo štvrťročnej báze. Vývoj jednotlivých indikátorov je nezriedka ovplyvnený očakávaným vývojom iných indikátorov, napr. indikátor dôvery v službách v roku 2015 rástol, a to aj vďaka vplyvu pozitívnych hodnotení podnikateľskej situácie na Slovensku a dopytu za predchádzajúce mesiace.

Pozitívny trend sa v roku 2015 prejavil aj v ubytovacích a stravovacích službách, čo taktiež súviselo so zvýšením dopytu po službách v tomto sektore. Naopak, negatívny vývoj bol už pred skončením roka avizovaný v doprave a skladovaní či na realitnom trhu. Očakávania uvedených sektorov na nasledujúce mesiace boli pod vplyvom predchádzajúceho vývoja totožné, ubytovacie a stravovacie zariadenia očakávali zvýšenie dopytu, trh s nehnuteľnosťami a doprava zasa zníženie záujmu o svoje služby. Uvedené potvrdzuje vzájomnú prepojenosť a súvislosť sledovaných indikátorov.

Okrem sledovania dopytu, kapacít v službách či vývoja zamestnanosti je takto hodnotené aj vnímanie obmedzujúcich faktorov pri realizácii podnikateľských zámerov. Medzi najvýznamnejšie faktory boli v poslednom období zaradené:

- nedostatočný dopyt (36 %),
- finančné obmedzenia (22 %),
- iné bariéry (13 %): nepriaznivé podnikateľské prostredie pre MSP, nejasná legislatíva, platobná neschopnosť obchodných partnerov, veľká konkurencia, vysoké daňové a odvodové zaťaženie, korupcia či byrokracia.

4 Vybrané problémy podnikateľského prostredia na Slovensku

Na rozvoj podnikania má vplyv celá škála problémov rôzneho charakteru a zmena mnohých z nich si bude vyžadovať veľmi dlhý čas. Medzi neformálne prekážky podnikania je zaradíme kultúrne predsudky a spoločenské normy, ktoré stále existujú v povedomí verejnosti na Slovensku.

Vážnejšími sú však iné problémy, ktoré podľa názoru podnikateľov a ich profesijných organizácií zásadným spôsobom brzdia hospodársky rozvoj SR. Za najväčší spomedzi nich je možné považovať neustále sa meniacu legislatívu, pričom mnoho legislatívnych zmien je prijatých bez dôkladného posúdenia dopadov na podnikateľské prostredie, čo okrem aplikačných problémov spôsobuje aj chaos a nakoniec vedie k potrebe ďalších a ďalších novelizácií. Aj podnikateľ s právnickým vzdelaním má značné problémy orientovať sa v týchto zmenách. Preto sa čoraz častejšie stretávame s názormi a návrhmi z radov podnikateľov, ale aj odborníkov, aby boli legislatívne zmeny, týkajúce sa podnikania a podnikateľov, prijímané s účinnosťou k jednému, príp. dvom dátumom v roku (1. januára, príp. 1. júla). K tomu je ale nutné podotknúť, že uvedené by len čiastočne vyriešilo problematiku neprehľadnosti legislatívnych zmien, neznamenalo by to ale automaticky aj zvýšenie ich kvality.

Rovnako závažným problémom je nadpriemerne vysoké administratívne zaťaženie podnikateľov. Výsledkom snahy vlády SR o odstránenie tohto problému bol vznik Jednotných kontaktných miest (JKM) na úrovni okresov, ktorých účelom je plnenie troch funkcií:

1. poskytovanie informácií o podmienkach podnikania, postupoch vybavovania potrebných dokladov a pod.,
2. prijímanie údajov a dokladov potrebných na začatie podnikania,

3. zasielanie prijatých dokladov príslušným štátnym inštitúciám (daňovým úradom, živnostenským úradom, zdravotným poisťovniam a pod.).

Mimoriadne páľčivou, a to nielen z pohľadu podnikateľov, je dĺžka súdnych konaní a reálna vymožitelnosť práva. Pozitívne ohlasy zaznamenala novelizácia zákona o konkurze a reštrukturalizácii, ktorá posilnila postavenie veriteľa a v praxi sa očakáva, že prinesie aj lepšie uspokojovanie pohľadávok veriteľov a celkové zrýchlenie konkurzného konania.

Ďalším často pertraktovaným problémom, ktorý v mnohých podnikateľských prieskumoch obsadil nepopulárnu prvú priečku, je vysoké odvodové zaťaženie podnikateľov, ktoré zvyšuje cenu práce a negatívne tak pôsobí najmä nízkopríjmovú skupinu zamestnancov. Ide o problém, na ktorý sa poukazuje viac ako desať rokov. Jeho vyriešenie k spokojnosti na strane štátu aj podnikateľov je však podľa nášho názoru v nedohľadne.

Z ďalších problémov a bariér, ktoré trápia či ovplyvňujú podnikateľské prostredie na Slovensku možno spomenúť napríklad:

- nestabilné politické prostredie,
- nekvalitné školstvo,
- nedostatok kvalifikovaných pracovných síl,
- nedostatočná prepojenosť odborných škôl a trhu práce,
- nedostatočná dostupnosť financovania,
- vysoká miera korupcie či
- zlá kvalita cestnej infraštruktúry.

Záver

Naším príspevkom sme sa snažili zhodnotiť stav podnikateľského prostredia na Slovensku so zameraním na malé a stredné podniky. Poukázali sme na viacero negatívnych javov, ktoré korešpondujú so závermi expertného prieskumu GEM SLOVENSKO 2015. Jeho výsledky sú v mnohých ukazovateľoch nie príliš potešujúce. Pesimizmus prevláda nielen medzi podnikateľmi, ale aj odborníkmi, ktorí sú presvedčení, že podnikateľské prostredie vo všeobecnosti brzdí a obmedzuje podnikateľskú aktivitu. Exekutíve vyčítajú nečinnosť a zmätočné kroky v legislatívnej oblasti. Podnikateľov trápia ďalej vysoká miera byrokracie, daňové a odvodové zaťaženie, systém vzdelávania, korupcia, či zlá vymožitelnosť práva. Nie vo všetkom je však možné súhlasiť s ich názormi a návrhmi riešení, najmä ak sú presvedčení, že neviditeľná „ruka trhu“, superliberálny Zákonník práce, či odstránenie inštitútu minimálnej mzdy, vytvorí zo SR krajinu s priaznivým podnikateľským prostredím. Podľa nášho názoru je v možnostiach vlády vyriešiť viacero z uvedených problémov, avšak chýba chuť a vôľa naprieč celým politickým spektrom, ktoré by priniesli už dlho očakávané priaznivé podnikateľské prostredie.

Literatúra

- [1] JURÍČKOVÁ, V. a kol. 2006. *Podnikateľské prostredie a firemné stratégie*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV. ISBN 80-7144-154-6.
- [2] MILOŠOVIČOVÁ, P. – NOVÁČKOVÁ, D., 2014. *Uplatňovanie práva EÚ na Slovensku*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-520-3.
- [3] NOVÁČKOVÁ, D. – MILOŠOVIČOVÁ, P., 2011. *Medzinárodné ekonomické právo*. Bratislava: Eurounion. ISBN 978-80-89374-12-0

- [4] PAS. Prepad hodnotenia podnikateľského prostredia sa spomalil, čaká sa, či s ním nová vláda niečo urobí [online]. [vid. 08. 10. 2016].
Dostupné z: http://alianciapas.sk/category/pravidelne_aktivity/index_podnikatelskeho_prostredia/
- [5] PILKOVÁ, A. a kol. *GEM SLOVENSKO 2015* [online]. [vid. 08. 10. 2016].
Dostupné z: <http://www.sbagency.sk/globalny-monitor-podnikania-gem-rok-2015-na-slovensku#.WADq5-iLSUn>
- [6] STOLIČNÁ, Z., 2012. *Vývoj hospodárskej politiky SR od transformačného obdobia roku 1989 až po súčasnosť*. Bratislava: Kartprint. ISBN 978-80-89553-08-2
- [7] STRÁŽOVSKÁ, Ľ. – STRÁŽOVSKÁ, H. – KROŠLÁKOVÁ, M., 2008. *Podnikanie formou rodinných podnikov*. Bratislava: Sprint. ISBN 978-80-969927-0-6.
- [8] Štatistický úrad SR, 2015. *Štatistická ročenka 2015*. Bratislava: VEDA. ISBN: 978-80-224-1482-1
- [9] TREĽOVÁ, S., 2014. *Obchodné právo pre medzinárodný manažment*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. ISBN 978-80-223-3689-5
- [10] Zákon č. 100/1995 Z. z. o štátnej podpore malého a stredného podnikania v znení neskorších predpisov
- [11] Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov